

Aleksander III. Makedonski

Aleksander III. Makedonski (tudi **Aleksander III. Veliki**), makedonski kralj in vojskovodja,
*6.julij 356 pr. n. št. – 13.junij 323 pr. n. št.

Aleksander Veliki je najbolj poznan kot eden najboljših antičnih vojskovodij in eden najbolj zaslužnih za razvoj grške kulture po tedaj znanem svetu.

Mladost

Filipu II. in epirski princesi Olimpiadi se je julija 356 pr. n. št. rodil sin Aleksander. Tega dne se je zgodilo več pomembnih dogodkov : Filip II. je v veliki bitki premagal Ilire, na olimpijskih igrah je zmagal Filipov konj, v Efezu pa je bil požgan Artemidin tempelj, eno izmed sedmerih čudes. Sovpadanje teh dogodkov s sinovim rojstvom, si je Filip ob prigovarjanju vedežev razlagal, da bo njegov sin nepremagljiv.

Izobraževanje Aleksandra Velikega je bilo prepuščeno **Aristotelu**, ki ga je seznanil s klasično grško kulturo (Homerjevi epi). Aristotel je ostal njegov prijatelj vse življenje.

Aleksander Veliki je bil močno čustveno navezan na mater Olimpijado, od katere se po njeni ločitvi od očeta ni hotel oddaljiti. Njeni vplivi se kažejo v Aleksandrovem prepričanju, da je Ahilov potomec po materini strani in Eraklov po očetovi.

Pri borih trinajstih letih je ukrotil konja **Bukefala**, kar pred njim ni uspelo nikomur. Ker je ugotovil, da se konj boji lastne sence, ga je postavil proti soncu, preden ga je zajahal.

Prve Aleksandrove bitke

Leta 340 pr. n. št., ko je Aleksander štel 16 let je bil že sposoben regentstva in je, kadar je bil oče odsoten zaradi vojnih pohodov, mladi princ prevzel kraljevsko oblast in čuval državni pečat.

Še istega leta je Aleksander vodil vojni pohod proti nepokornim Majdom in si jih znova podjarmil, zavzel njihovo glavno mesto, barbare pregnal, v mestu naselil druge priseljence ter mestu dal ime **Aleksandropolis**.

Leta 338 pr. n. št. je Filip povedel svojo vojsko nad Grke in jih v bitki pri Hajroneji odločilno premagal. Aleksander je v tej bitki poveljeval levemu krilu vojske. Po zmagi so Aleksandru ukazali, naj Atencem odnese pepel njihovih vojakov, ki so padli v bitki. Tokrat je bil Aleksander prvič in zadnjič v Atenah – mestu, katerega kulturo je neizmerno odčudoval.

Po tej prelomni bitki je Makedonija leta 337 pr. n. št. podpisala z ostalimi grškimi državicami, z izjemo Šparte, Korintsko pogodbo, v kateri so se udeležini dogovorili za »medsebojni mir«, vsaka država je bila priznana za svobodno in neodvisno, vendar po določitih pogodbah. Uradno je bila Korintska zaveza sklenjena z namenom, da se napove vojna Perziji ter se maščuje oskrnitev Grčije. Makedonski kralj Filip II. je bil imenovan za hegemon, vrhovnega generala, ki mu je bilo dano poveljevanje nad skupno vojsko Makedonije in grških držav.

Filipova smrt in Aleksandrov prihod na prestol

Leta 336 pr. n. št. je bil Filip sredi priprav na vojno s Perziji. V Malo Azijo je poslal 10.000 mož, ki naj bi pripravili teren za prihod glavnine vojske. V tem času se je možila tudi Filipova hči Kleopatra. Filip se je udeležil te velike slovesnosti v nekdanji prestolnici Ajgah, kjer pa ga je umoril mladi makedonski plemič Pausanias. Zarotnikov tega umaora niso nikoli odkrili, sum pa je padel celo na Olimpijado in Aleksandra.

Filipa je takoj po smrti zamenjal tedaj 20-letni Aleksander. Z namenom, da bi potrdil svojo oblast, je stopil pred makedonsko ljudsko skupščino, ki je med drugim imela tudi pravico potrditi novega kralja. Aleksander je nato v Ajgah sam vodil pogrebne slovesnosti svojemu očetu v čast. To dejanje je bilo Makedoncem zadosten dokaz, da Aleksander lahko nadaljuje dinastijo – Aleksander s tem dejanjem postane kralj

Aleksander III. Makedonski

Zavarovanje meja Makedonije in utrjevanje oblasti v Grčiji

Nenadna Filipova smrt je ogrozila makedonsko hegemonijo, zato je Aleksander takoj z vojsko krenil čez Tesalijo v Grčijo, kjer ga je korintska skupščina izbrala za neomejenega stratega.

Pomladi 335 pr. n. št. je Aleksander krenil s svojo vojsko na severne in severozahodne meje kraljestva, kjer si je pokoril Tračane in Tribale, nato pregnal Gete na levem bregu Donave ter nato še premagal Ilire. S tem je zavaroval severne meje Makedonije.

Poleti 335 pr. n. št. se je v Grčiji razširila vest, da je Aleksander padel v bojuna Balkanu, kar je povzročilo upor v Tebah, ki so se želele znebiti makedonske nadoblasti. Še istega leta je Aleksander pridrvel s svojo vojsko v Tebe in Tebance pozval k vdaji. Po odklonilnem odgovoru je mesto obkolil, zavzel, oropal in porušil. Po bitki je obležalo okoli 6.000 Tebancev, preživelih 30.000 pa je prodal kot sužnje. Prizanesel je le duhovnikom, vsem glistinskim prijateljem Makedoncev in Pindarjevimi potomcem. Po uničenju Tebe je bila Grčija mirna. Z zavarovanjem severnih meja in utrditvijo oblasti v Grčiji je Makedonija izpolnila dva osnovna pogoja za začetek napada na Perzijo.

Priprave na pohod v Perzijo

Pozimi 335-334 pr. n. št. se je Aleksander posvetil pripravam na vojno. Zbral je najemnike in zaveznike, gradil ladje in se seznanjal z značilnostmi bojišča. Perzija je v tem času že izgubila veliko nekdanje veličine: satrapi

niso bili več poslušni, pokorjena ljudstva se niso več bala centralne oblasti. Zaradi tega je Aleksander predvideval, da bodo pravi nasprotniki le Perzijci in Feničani.

Aleksander je bil b tem času finančno zlomljen: posređoval je le 60 talentov srebra, dolžan pa naj bi jih bil 1.300 (atensko-evbejski talent 26.196 kg srebra). Kljub prazni bržavni blagajni, pa mu je oče zapustil veliko dragocenost – najboljšo vojsko, ki jo je svet dotlej poznal. Jedro vojske so predstavljali Makedonci, dopolnjena pa je bila z Grki in Barbari (npr. Tračani). Vojska se je delila na težko, srednjo in lahko pehoto ter na težko in lahko konjenico. Vsi ti deli vojske so na bojišču delovali kot organska celota in so težili k istemu cilju.

Pomladi 334 pr. n. št. je Aleksander v Makedoniji določil za naslednika Antipatra (398 – 319 pr. n. št.) in mu pustil vojsko 13.500 mož: 12.000 pešakov in 1.500 konjenikov. Aleksander je na pohod krenil z vojsko, ki je štela okoli **30.000 pešakov** (19.000 težkih, 9.000 srednjih in 2.000 lahkih) in okoli **5.200 konjenikov** (3.400 težkih in 1.800 lahkih). Od 35.200 vojakov je bilo okoli 15.000 Makedoncev. Vse je bilo pripravljeno za veliki pohod.

Začetek pohoda in bitka na reki Granik

Pomladi 334 pr. n. št. je Aleksander svojo vojsko zbral pri Helespontu (Dardanele) in jo ob pomočio 160 trirem in večjega števila manjših trgovskih ladij pripeljal čez morskó ožino ter jo izkrcal v Mali Aziji. Ko je Aleksander sestopil z ladje, je zapičil kopje v tla in s to simbolično potezo nakazal, da si prilašča zemljo Velikega kralja.

Vodja grških najemnikov v perzijski službi, Memnon, je želel, da bi se izmikali odločilni bitki in zvalili Aleksandrovo vojsko v notranjost Male Azije, daleč od zalog, z namenom, da bi se vojska izčrpala in izolirala od oskrbovalnih baz. Vodje Perzijske vojne – satrapi Male Frigije, Kapadokije in Frigije se s tem niso strinjali in so se odločili za frontalni odpor. Za bitko so zbrali 20.000 grških najemnikov pešakov in 20.000 konjenikov.

Vojski sta se srečali na reki Granik, vsaka na svoji strani. Desno krilo makedonske vojne, ki mu jeosebno poveljeval Aleksander, je krenilo čez reko in napadlo perzijsko konjenico. Tekom spopada konjenice je makedonska falanga prečkala reko z namenom, da pomaga konjenici. V bojišču so ostali le grški najemniki, katere je nato makedonska vojna obkolila. Kljub prošnjam za vdajo je Aleksander ukazal napasti in jih pobiti. Poleg 1.000 pobitih perzijskih konjenikov je na bojišču obležalo še 18.000 grških najemnikov v perzijski službi, preostalih 2.000 so poslali v rudnike. Makedonci naj bi izgubili le 85 konjenikov in 30 pešakov.

V tej bitki je bila uničena perzijska prevlada severno od gorovla Tauros. Aleksander je obdržal delitev na satrapije; na mesto satrapov je postavil svoje ljudi. Davki so za prebivalce satrapij ostali enaki le da so jih morali namesto Velikemu kralju – Dareju III kodomanu (vladal: 336 – 330 pr. n. št.) plačevati Aleksandru.

Zadnji načrti

Aleksandra so v Babilonu obiskali odposlanci ljudstev, ki si jih še ni podjarmil: Kartažani, Libijci, Etiopijci, Lukanci, Etruski, Rimljani, Iberci in Kelti. To je Aleksandra spodbudilo k snovanju novih vojaških pohodov. Načrtoval je, da bi z ladjami odplul Arabski polotok, osvojil njegove obale in s tem dobil kontrolo nad trgovanjem z Indijo. Ta del pohoda je nameraval zaključiti v Egiptu in ga nato nadaljevati od obalah Severne Afrike, vse do Herkulovih stebrov (Gibraltar).

Vojska se je že začela zbirati, ladje so deloma po delih pripeljali iz Cipra in Finicije, deloma pa so jih zgradili v Babilonu. Določen je že bil dan za začetek pohoda – 8. junij.

Aleksandrova smrt

Aleksander je nenadoma zbolel z malarijo. Ker se mu stanje ni izboljšalo, so prestavili odhod oprave. Čeprav je bil vsak dan slabši, je še vedno opravljal daritve ali sprejemal poročila svojih poveljnikov. Po nekaj dneh je bil tako slaboten, da ni mogel govoriti, vendar pa se je trudil v postelji sedeti pokončno. Njegovi in makedonski generali so na silo vdrli k njemu in z glasnim jokom stopali mimo njegove postelje. Ko je zadnji izmed njih odšel iz sobe, je Aleksander utrujen omahnil na postelji in umrl. Bil je večer, 13. junija 323 pr. n. št.

Razpad Aleksandrove svetovne države

Aleksander je v desetletju osvojil vse ozemlje Velikega kralja in ga še dodatno razširil. Na svoji poti je postavil več kot 70 mest, ki so postali centri širjenja grške kulture. Kljub temu, da je osvojil ogromno ozemlje, pa ni utegnil vzpostaviti močne uprave, tako da je bilo njegovo kraljestvo na šibkih temeljih.

Ker Aleksander ni določil svojega naslednika, je bil na njegovo mesto postavljen njegov slaboumni brat **Aridej**, kasneje pa tudi njegov sin **Aleksander IV**, ki se je rodil šele po očetovi smrti. Dejansko oblast je v tem času imel regent **Perdikas**. Da bi zadovoljil svoje tekmece, je imperij razdelil generalom: **Ptolomeju** Egipt, **Antigonu** Veliko Frigijo, **Leonatu** Malo Frigijo, **Lisimahu** Trakijo, **Eumenu** Kapadokijo, **Antipatru** Makedonijo in Grčijo, **Seleuka** pa je postavil za poveljnika garde. Ti nasledniki se imenujejo diadohi.

Vsi diadohi niso bili zadovoljni z delitvijo ozemelj, zato so se vnele vojne, ki so trajale več kot 20 let, in se končale okoli leta 281 pr. n. št. Nastale so tri večje države: Egipt, Sirija in Makedonija. Imperija Aleksandra Velikega je bilo dokončno konec.